

---

**BALKANLAR'DA BÖLGESEL EKONOMİK İŞBİRLİĞİ - 25 OCAK 2010**

**Erhan TÜRBEDAR**

12.04.2009

---

Yeni Balkan

25 Ocak 2010

Erhan Türbedar, TEPAV Dış Politika Analisti

Balkan ülkeleri 1990larda yaşadıkları sancılı dönüşüm döneminden sonra, 2000'in ilk sekiz yılında ortalama yüzde 5'i aşan büyüme oranlarını gerçekleştirmeyi başarmıştı. Ne var ki küresel ekonomik kriz Balkanları hazırlıksız yakaladı. Söz konusu kriz yüzünden Balkan ülkeleri sadece ekonomik daralma sürecine girmekle kalmadı, bölgedeki ikili siyasi ilişkiler de krizden olumsuz etkilendi. Bu yüzden Balkan ülkeleri arasında ekonomik işbirliğinin derinleştirilmesi, bölge için yeni bir başlangıç olabilir.

Küresel ekonomik krizin Balkanlara olan temel ekonomik etkileri özetlenecek olursa, her şeyden önce bölgede işsizliğin arttığı, insanlarda işini kaybetme korkusunun mevcut olduğu belirtilmelidir. Zaten işsizlik Balkan ülkelerinde ciddi bir sorundu. Örneğin, 2007 yılında Kosovadaki işsizlik oranı yüzde 43, Makedonyada yüzde 35,2, Karadağda yüzde 30, Bosna-Hersek'te ise yüzde 29'du. Kriz yüzünden sanayi üretiminde daralma yaşandı, ihracat oranları azaldı. Diğer taraftan özel sektöre açılan kredilerin payı küçüldü, diasporadan döviz akışı yavaşladı, dolaysız yabancı yatırımlar önceki yıllara kıyasen azaldı. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankasının tahminlerine göre, 2009 yılında Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Makedonya, Karadağ, Romanya ve Sırbistanda gerçekleşen dolaysız yabancı yatırımların toplamı, 2007 yılındaki 27,74 milyar doların neredeyse yarısı kadar daha azdı.

Küresel krizin Balkanlara olan negatif yansımaları sadece ekonomik açıdan olmadı. Kriz nedeniyle, Batı Balkan ülkelerinde Avrupa Birliği (AB) üyeliğine ilişkin reformlar yavaşladı. Benzer şekilde, krize karşı mücadeleye yoğunlaşan AB, adeta Balkanları unutmuştu. Bu yöndeki gelişmeler karşısında ise Balkanlardaki barışma süreci ve var olan sorunlara karşı çözüm üretme çabaları da bir durgunluğa girmiştir. Bu şekilde toplam etki dikkate alındığında, küresel ekonomik krizin en büyük kurbanlarının Batı Balkan ülkeleri olduğunu söylemek pek abartılı olmasa gerek.

Uygulanan ekonomik kurallar bakımından Balkan ülkeleri iki alt kategoriye ayrılıyor. Birinci kategoride AB üyesi olan Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya bulunuyor. Bu üç ülkenin piyasalarında iş yapmayı düzenleyen, AB kurallarıdır. Dolayısıyla bu ülkelerde iş yapabilmek, değişik standartların sağlanmasına ve belirli izinlerin alınmasına bağlıdır. Bütün bunlar ise bölgesel düzeyde ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişiminin önünde engel olabiliyor. İkinci kategoride Arnavutluk, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya ve Sırbistan bulunuyor.

Arnavutluk hariç, ikinci kategorideki Balkan ülkeleri 1990ların başlarına kadar aynı devletin çatısı altında bulunmuş, bu yüzden piyasalarında aynı kurallar, aynı kanunlar ve aynı standartlar uygulanmıştır. Bu sebeplerden dolayı ortam bu ülkeler arasında ekonomik işbirliğinin geliştirilmesine daha müsait gözüküyor.

Genişletilmiş Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması (CEFTA 2006) günümüze kadar Batı Balkanlarda ekonomik işbirliği açısından elde edilen en büyük kazanımdır. Bunun dışında AB Batı Balkanlarla Enerji Topluluğu Anlaşması imzalamış ve Ulaştırma Topluluğu Anlaşmasının imzalanması için çalışmaları başlatmıştır. Ne var ki tarife dışı engeller Batı Balkanlardaki ticaretin serbestleşmesi önünde ciddi bir engel olarak duruyor. Diğer taraftan, uygun yasal ve kurumsal çerçeve henüz hayat bulamadığı için, Batı Balkanlarda enerji ve ulaştırma alanındaki işbirliğinde de ciddi sorunlar yaşanıyor. Bütün bu sorunların tespit edilmesinde Batı Balkan ülkelerindeki ticaret ve sanayi odaları öncü rol oynayabilir. Ancak söz konusu sorunların giderilebilmesi için ticaret ve sanayi odaları, ulusal hükümetler, bölgesel girişimler ve AB kurumları nezdinde etkinliklerini artırabilmenin yolunu bulmalıdır.

Batı Balkan ülkelerinin sanayileri ABnin ithalat taleplerine yeterince cevap verebilecek yapıda değildir. Ancak bölge içi ticarete cevap verilmesi açısından durum daha müsaittir. Ticaret ve sanayi odaları sanayi ürünleri alanında bölgesel düzeyde üretim yapılmasını teşvik etme rolünü de üstlenebilir. Üretimin belli aşamalarını Balkanların farklı farklı ülkelerinde gerçekleştiren şirketlerin sayısının artması durumunda, yatırımlar ve sanayi üretimi bölgesel düzeyde canlanabilir. Batı Balkanlarda ekonomik ilişkiler bu şekilde derinleştikçe, ikili siyasi ilişkiler de daha sağlıklı bir zemine oturtulabilir.

---

Kaynak/Source: